

Nr 891

Av herr Antby m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående vissa frågor rörande jordbrukets och trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.

(Lika lydande med motion nr 736 i Första kammaren)

I samband med överläggningarna mellan regeringen och jordbrukets organisationer om viss justering av gällande prisregleringsavtal, har överenskommelse även träffats om ökade anslag för rationaliseringsändamål. I proposition nr 125 har Kungl. Maj:t därefter lagt fram förslag om ökade lånegarantier och större anslag samt ändrade regler för rationaliseringsstödet. Organisationerna har också förklarat sig beredda att stödja rationaliseringsverksamheten.

Jordbrukets strukturrationalisering, som är en sedan länge pågående process, kommer bl. a. på grund av generationsväxlingen att ske i än snabbare takt under den närmaste framtiden. Enligt uppgift har användningen av arbetskraft vid jordbruket från 1961 till 1962 minskats med 7 %. Det är troligt att i själva verket ett ganska stort antal i det övriga näringslivet sysselsatta fortfarande är i folkbokföringen registrerade som jordbrukare.

Man kan inte minst hos de yngre jordbrukarna konstatera ett stort intresse för rationaliseringssträvandena, vilket är naturligt med hänsyn till deras önskan att äga ett jordbruk som ger dem och deras familjer en tillfredsställande försörjning och god ekonomisk standard.

Det är självklart av stort värde att staten på olika sätt medverkar till att underlätta rationaliseringen vad såväl bruksdelarnas storlek och arrondering som driften beträffar. Även om de enskilda jordbrukarna har starkt intresse för och själva aktivt söker bidra till jordbrukets rationalisering, är det angeläget att staten på olika sätt underlättar dessa strävanden. Att så sker är uppenbart ett allmänt intresse. Inte minst viktigt är att en förstärkning av rationaliseringsverksamhetens resurser förenas med en utbyggnad av rådgivningsverksamheten. I de flesta fall utgör den senare en värdefull komplettering till själva rationaliseringsinsatsen och spelar dessutom också en betydelsefull självständig roll i strävandena att öka jordbrukets bärkraft och räntabilitet. Propositionens förslag till ökade ekonomiska resurser möter således inga invändningar från vår sida.

Vi ansluter oss till förslaget att statligt stöd skall utgå vid rationaliseringsåtgärder som kan bli aktuella genom s. k. sidoarrenden liksom i de fall

då innehavare av ett ej utvecklingsbart ofullständigt företag övertager en bärkraftig enhet.

Enligt departementschefens förslag skall stödgivningen hädanefter i första hand inriktas på tvåfamiljsjordbruk. Denna tankegång utgår tydligen från förutsättningen att tvåfamiljsjordbruket i regel utgör en mera rationell och effektiv enhet än familjejordbruket. I de flesta fall utgör emellertid snarare familjejordbruket en effektiv jordbruksenhet. Många skilda faktorer är nämligen av betydelse för effektiviteten vid sidan av jordbrukets storlek och talar närmast för familjejordbruket som driftform. Familjejordbruket betraktas dessutom av många jordbrukare som den mest lämpliga formen för jordbruksdrift, och man skall inte underskatta den praktiska erfarenhet på vilken denna uppfattning grundas. Därtill kommer att det speciellt i småbruksbygderna är orealistiskt att tänka sig att på en gång övergå från småbruk till de arealmässigt ganska stora enheter som kan betecknas som tvåfamiljsjordbruk. Att direkt och i första hand sikta till tvåfamiljsjordbruk i stället för tillräckligt stora enfamiljsjordbruk kan alltså mångstades betyda att rationaliseringen alls inte kommer till stånd. Produktionsinriktningens betydelse får dessutom inte förbises. Av rationaliseringsskäl betingade omläggningar av denna kan främjas på olika vägar och kan många gånger bäst ske inom familjejordbrukets ram.

Det finns därför enligt vår mening starka skäl för att alltfört låta familjejordbruket med rationell drift och produktionsinriktning vara jämställt med tvåfamiljsjordbruket i fråga om villkoren för statligt rationaliseringsstöd. Vilka krav som skall ställas för att familjejordbruk skall anses ge tillräcklig bärkraft beror naturligtvis i viss mån bl. a. på den tekniska och ekonomiska utvecklingen. Vi har intet att invända emot att kraven på bärkraft beaktar den sannolika framtida allmänna höjningen av levnadsstandarden i Sverige och därför sättes högre än man gjorde under tidigare perioder. Under sådana betingelser anser vi de av oss förordade riktlinjerna vara med avseende på rationaliseringseffekten överlägsna propositionens något verklighetsfrämmande framhävande av tvåfamiljsjordbruket som mest önskvärd driftform.

Som ovan antytts får frågan om storleksrationaliseringen inte minska intresset för åtgärder som är ämnade att främja jordbrukets drift- eller s. k. inre rationalisering. Det är ingalunda säkert, att det bästa sättet att rationalisera ett jordbruk alltid är att göra det större, även om fördelar kan vinnas i fråga om maskinparkens utnyttjande. Det är en kombination av storleks- och driftrationaliseringsåtgärder som i många fall bör komma i fråga. Väsentligt är att den samlade rationaliseringspolitiken tar i sikte att sänka kostnaden per producerad enhet, höja jordbruksbefolkningens levnadsstandard men undvika en större total produktionsvolym i landet vad jordbruksprodukter beträffar än vad ur allmän synvinkel är önskvärd.

I sitt inledande resonemang om den mest rationella storleken på bruk-

ningsenheterna bortser statsrådet tydligen från att i många trakter jorden och skogen på ett utmärkt sätt kompletterar varandra. Det kombinerade jordbruket kan ge brukaren och hans familj en tillfredsställande försörjning. Det finns enligt vår uppfattning ingen anledning att söka främja en skilsmässa mellan jord och skog i svenskt lantbruk. Enhetens samlade tillgång på jord och skog bör vara grunden vid bedömningen av bärkraften och villkoren för statligt stöd för rationaliseringen. Som allmän riktlinje för rationaliseringsåtgärderna skall givetvis gälla att de bidrar till att skapa bärkraftiga enheter. Härvidlag har vi samma uppfattning som departementschefen. Men vid bedömningen av bärkraften bör också skogsinnehav beaktas, vilket departementschefen synes förbise.

Slutligen anser vi det angeläget att understryka att det ekonomiska stödet till rationaliseringsverksamheten bör handhas på ett sådant sätt att det icke pressar de redan i många fall höga fastighetspriserna ytterligare i höjden. Snarare bör det allmänna eftersträva att jordvärden och fastighetspriser inte blir högre än de eljest skulle vara. Syftet med åtgärderna kan ju inte vara att fördyra jordbruken. Genom höga jordvärden försvåras nämligen möjligheterna för unga jordbrukare att förvärva eget jordbruk och att driva detta lönsamt. Dessutom ökas skattebelastningen.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 125 måtte — i syfte att undvika att trånga och hindrande gränser sättes för rationaliseringen inom jordbruket — dels uttala

att familjejordbruk med tillräcklig bärkraft skall vara jämställt med tvåfamiljsjordbruk i fråga om villkoren för statligt rationaliseringsstöd till förvärv och drift av jordbruk,

att vid bedömning av bärkraft också fastighetens skogsinnehav skall beaktas,

dels ock beakta vad i övrigt i motionen anförts i fråga om utformningen och förstärkningen av statens stöd till jordbrukets rationalisering samt i skrivelse till Kungl. Maj:t ge denna mening till känna.

Stockholm den 23 april 1963

Sven Antby

Manne Ståhl

Sigvard Rimås

Yngve Hamrin

Elias Jönsson

Brita Elmén

i Jönköping

i Ingemarsgården

C.-G. Enskog

Mac P. Hamrin

i Kalmar